

Cytowanie

CHICAGO: Ł. Perlikowski, *Suwerenność parlamentu a stabilność ustroju politycznego Wielkiej Brytanii w perspektywie konsekwencji Brexitu*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 1, s. 107–119, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.01.08>

APA: Perlikowski, Ł. (2023), *Suwerenność parlamentu a stabilność ustroju politycznego Wielkiej Brytanii w perspektywie konsekwencji Brexitu*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 1, s. 107–119, <https://doi.org/10.15804/ppk.2023.01.08>

Łukasz Perlikowski

ORCID ID: 0000-0002-4504-7625

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

E-mail: lukaszperlikowski@gmail.com

**Suwerenność parlamentu a stabilność ustroju politycznego
Wielkiej Brytanii w perspektywie konsekwencji Brexitu**

Słowa kluczowe: Brexit, systemy konstytucyjne, suwerenność parlamentu, kontrola sądowa, konstytucje niepisane

Keywords: Brexit, constitutional systems, parliament sovereignty, judicial review, uncodified constitutions

Streszczenie

Przemiany ustrojowe Wielkiej Brytanii, które nastąpiły w konsekwencji Brexitu doprowadziły do wyraźnej reaktywacji zasady suwerenności parlamentu. Parlament Zjednoczonego Królestwa stał się głównym gwarantem stabilności politycznej. Hipoteza artykułu, głosi, że działania stabilizujące podejmowane przez tę instytucję realizowane są na trzech możliwych płaszczyznach: stabilizowania wspólnoty, systemu politycznego oraz organów rządowych. Ten przerost kompetencji związanych ze stabilizowaniem prowadzić może do zachwiania podstawami konstytucyjnymi. Prawdopodobnym skutkiem obecnie trwającego procesu zmian ustrojowych mogą być dążenia do skodyfiko-

wania konstytucji. Metoda analizy zastosowana w tekście to metoda analizy systemowej, która wydaje się być najbardziej adekwatnym podejściem do badania stabilności politycznej. Rozważania zaprezentowane w tekście mieszczą się w ramach teorii polityki, komparatystyki ustrojowej i systemów konstytucyjnych.

Abstract

Sovereignty of Parliament and Stability of Great Britain's Political System in the Perspective of Consequences of the Brexit

Regime changes that occurred in Great Britain as the effect of Brexit have led to explicit reactivation of the sovereignty of parliament principle. Main warrant of political stability is identified with the Parliament of the United Kingdom. Main hypothesis of this article is that stabilizing activities that are undertaken by this institution influence three possible layers: stabilizing the community, political system and authorities. This overgrowth of competences can affect constitutional fundamentals of the regime. Probable effect of this ongoing process of changes will be endeavours to codify a constitution. Method that is employed in this paper is a method of system analysis, which seems to be the most adequate approach for researches of political stability. Considerations presented in the paper are included within the remit of political theory, political comparativism and constitutional systems.

✱

I.

Głównym przedmiotem analizy, którą podejmujemy w poniższym artykule są mechanizmy stabilności politycznej, jakie pojawiły się w porządku polityczno-prawnym Wielkiej Brytanii w trakcie Brexitu oraz w jego konsekwencji. Struktura wywodu zakłada, że w początkowym etapie ustalimy zakres semantyczny pojęć takich jak stabilność polityczna i stabilizowanie polityczne. Następnie wyróżnimy możliwe przedmioty i podmioty stabilizowania politycznego. Kolejny krok polegać będzie na zidentyfikowaniu i uporządkowaniu poszczególnych rozwiązań, które miały znaczenie dla formowania się mechanizmów stabilizowania politycznego w trakcie Brexitu i po jego sfinalizowaniu. Główna hipoteza wywodu zakłada, że zasada suwerenności parlamentu

determinuje aktywność legislatywy na wszystkich trzech możliwych polach stabilizowania. W związku z powyższym możemy zaobserwować stabilizowanie wspólnoty przez legislatywę, stabilizowanie organów władzy przez legislatywę oraz stabilizowanie systemu politycznego przez legislatywę. Zbadanie prawdziwości tej hipotezy pozwoli na jasne określenie granic kompetencji organów władzy prawodawczej wynikających z zasady suwerenności parlamentu. Do zweryfikowania powyższej hipotezy wykorzystana zostanie metoda analizy systemowej. Dodatkowym zadaniem tego tekstu jest odpowiedź na pytanie: dlaczego Wielka Brytania najprawdopodobniej zmierza do ustanowienia skodyfikowanej konstytucji? Pytanie to odzwierciedla tezę o Brexicie jako impulsie do zmiany konstytucyjnej¹.

II.

W warunkach polityczno-prawnych zdeterminowanych przez brak skodyfikowanej konstytucji na czołowe miejsce wysuwana jest zasada suwerenności parlamentu. Co niezmiernie istotne, zasada ta, choć została sformułowana *expressis verbis* pod koniec XIX stulecia², to jest ona wyrazem praktyki ustrojowej rozwijającej się na przestrzeni wieków³. Albert V. Dicey formułuje tę zasadę następująco: „Parlament ma uprawnienie do stworzenia lub odwołania jakiegokolwiek prawa i ponadto żadna osoba lub organ nie jest uznana przez prawo Anglii jako posiadająca prawo do zniesienia lub omięcia legislacji Parlamentu”⁴.

Wydaje się, iż takie sformułowanie jednoznacznie określa podmiot działań stabilizacyjnych i nośnik suwerenności politycznej Wielkiej Brytanii. Aby dokładniej przyjrzeć się tej konstrukcji ustrojowej należy ustalić znaczenie i relacje pojęć związanych ze stabilnością polityczną. Zanim jednak do tego przejdziemy wymieńmy jeszcze raz trzy podstawowe elementy składające się na przedmiot badania. Po pierwsze jest to nieskodyfikowana konstytucja

¹ V. Bogdanor, *Beyond Brexit. Towards a British Constitution*, London Oxford 2019.

² A.V. Dicey, *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*, Indianapolis 1982.

³ J. Goldsworthy, *The Sovereignty of Parliament. History and Philosophy*, Oxford 2001; P. Biskup, *Prawno-polityczna ewolucja brytyjskiej doktryny suwerenności*, Warszawa 2007.

⁴ A.V. Dicey, *op.cit.*, s. 3.

o bogatych tradycjach wynikających z prawa zwyczajowego, zwana również konstytucją rozproszoną⁵. Po drugie, zasada ustrojowa przyznająca suwerenność parlamentowi dzierżącemu władzę ustawodawczą. Po trzecie, mowa jest o stabilności ustroju politycznego Wielkiej Brytanii, czyli najogólniej rzecz biorąc, równowadze, która zapewnia trwanie ustrojowi poprzez właściwe reagowanie na zmiany polityczne i społeczne⁶. Zanim przejdziemy do właściwej analizy i próby zrealizowania zadań wyznaczonych we wstępie, należy uściślić znaczenie pojęć stabilności politycznej, stabilizowania politycznego oraz wskazać podmioty i przedmioty stabilności politycznej.

III.

Stabilność polityczna oznacza pewien stan rzeczy, który jest utożsamiany z zachowaniem równowagi i zapewnieniem trwania w sytuacji występowania zmian przenikających do systemu politycznego z otoczenia. Najlepiej więc jest ujmować stabilność polityczną w perspektywie systemowej⁷.

Przyjmując tę perspektywę można wyróżnić trzy obiekty, które stanowią przedmioty stabilizowania, to znaczy podlegają działaniom stabilizującym. Są to: a) wspólnota; b) organy rządowe; c) reżim/system polityczny. Rozróżnienie to wynika z samej koncepcji systemu politycznego i jego elementów⁸. Do tak wyróżnionych przedmiotów stabilności politycznej należy dodać podmioty, które wykonują działania stabilizujące. Są nimi, wynikające z klasycznego trójpodziału: a) legislatywa; b) judykatywa; c) egzekutywa. Dla celów niniejszego wywodu najbardziej istotna jest działalność legislatywy, która wynika z zasady suwerenności parlamentu i to na tym właśnie wątku skupiona będzie nasza analiza. Dokładniej rzecz ujmując, przeanalizujemy w tym kontekście trzy modele stabilności politycznej: 1) legislatywa stabilizująca współ-

⁵ P. Lewicki, *Konstytucja rozproszona* [w:] *Filozofia prawa. Normy i fakty*, red. J. Hołówka, B. Dziobkowski, Warszawa 2020.

⁶ Ł. Perlikowski, *How Does One Understand the Stability of Political Regimes from a Theoretical Point of View?*, „Politeja” 2019, vol. 16, nr 6 (63), s. 111–123.

⁷ C. Bates, Ł. Perlikowski, *The Coercion–Extraction Cycle and the Paradox of Stability*, „Polish Political Science Review” 2022, nr 10 (1), s. 1–20.

⁸ A. Hildreth, W. Mishler, *Legislatures and Political Stability: An Exploratory Analysis*, „The Journal of Politics” 1984, nr 46 (1), s. 25–59.

notę; 2) legislatywa stabilizująca organy rządowe; 3) legislatywa stabilizująca reżim/system polityczny. Pytanie, które będzie nas najbardziej interesować to pytanie o to, który z powyższych wariantów jest domeną parlamentu w postaci, jaką przybrał on po Brexicie?

Aby dopełnić kontekst teoretyczny problemu należy dokładnie zdefiniować pojęcie „stabilizowanie polityczne” jako swego rodzaju procesu. Otóż w tym kontekście najistotniejsze jest używanie wyjątków, czy też decydowanie o wyjątkach od reguł prawnych lub społecznych, które ma prowadzić do osiągnięcia stanu stabilności systemu. Stabilizowanie jest zatem procesem, w ramach którego następuje decydowanie o podjęciu działania angażującego zasoby lub wartości w sytuacjach nie uregulowanych normą społeczną lub prawną. W każdym wypadku stabilizacja polega więc na decydowaniu w sytuacji wyjątkowej, przy czym wyjątek pojmowany jest jako stały element decydowania politycznego.

Reasumując, nasza uwaga skupiona jest na domenach, w których działania stabilizujące są podejmowane przez parlament. Aby analiza była spójna i czytelna, najpierw należy zarysować problem od strony merytorycznej, czyli scharakteryzować zasadę suwerenności parlamentu w świetle Brexitu.

IV.

Dyskusje wokół zasady suwerenności parlamentu mają niezwykle bogatą tradycję i towarzyszyły one różnym etapom ewolucji brytyjskiego ustroju politycznego. Najciekawszy element sporów stanowiła kwestia, którą można nazwać kwestią graniczną, czyli pytanie o to, co instytucja parlamentu może uczynić względem samej siebie⁹. Innym wymiarem, w którym suwerenność parlamentu objawia paradoksalny charakter, jest funkcjonowanie tej instytucji w kontekście międzynarodowym. Jak wskazuje Eli Lauterpacht: „rzeczywistość tej suwerenności [Korony w Parlamencie] kończy się tam, gdzie zaczynają się międzynarodowe zobowiązania Wielkiej Brytanii”¹⁰. Reguła ta uwidoczniła się w kontekście konfrontacji systemu brytyjskiego z systemem Unii Europejskiej. Kluczowa w tym przypadku była jawna niekompatybilność dwóch

⁹ R. Dworkin, *A Bill of Rights for Britain*, London 1990, s. 25.

¹⁰ E. Lauterpacht, *Sovereignty – myth or reality?*, „International Affairs” 1997, vol. 37, s. 149.

zasad: suwerenności parlamentu ze strony Wielkiej Brytanii i zasady pierwszeństwa prawa wspólnotowego UE. Ta ostatnia zasada swój wyraz znalazła dość wcześnie, bowiem już w 1964 r. w kazusie *Costa v. ENEL*¹¹. Chronologicznie została ona poprzedzona uznaniem innej zasady w kazusie *van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration* z 1963 r.¹², która nosi nazwę zasady bezpośredniej skuteczności prawa wspólnotowego.

Przystąpienie Wielkiej Brytanii do Wspólnot Europejskich w 1973 r. musiało doprowadzić do napięć między tymi dwoma zasadami i jak pokazał dalszy rozwój wydarzeń, miało to również swoje odzwierciedlenie w postaci sfinalizowania procesu wyjścia ze struktur unijnych. Powstaje zatem pytanie, czy ówczesny parlament Wielkiej Brytanii, korzystając z nieskrępowanej suwerenności nałożył na siebie ograniczenie w funkcjonowaniu przyszłych parlamentów, uznając wyższość prawa unijnego nad prawem ustanowionym przez parlament krajowy? Vernon Bogdanor zauważa, że przeczyłoby to samej idei suwerenności parlamentu, która zakłada, że jedyną decyzją, której parlament nie może podjąć, to ta dotycząca ograniczenia jego własnej władzy¹³. Tarcia między prawem unijnym a suwerennością parlamentu brytyjskiego nie ustawały na przestrzeni całego trwania Wielkiej Brytanii w strukturach UE¹⁴. Jak wskazuje dalej Bogdanor: „W roku 2011, Parlament przyjął Ustawę o Unii Europejskiej. Ustawa ta została wprowadzona z intencją zabezpieczenia przed dalszymi transferami suwerenności z Parlamentu do Unii Europejskiej”¹⁵.

Jednym z głównych zabezpieczeń była konieczność zorganizowania referendum dla przyjęcia zmian prawnych wynikających z wymogów unijnych. Jest to bez wątpienia przykład, gdy parlament, przy wykorzystaniu zasady suwerenności parlamentu, wiąże ręce tej instytucji na przyszłość. Wniosek ogólny zaproponowany przez Bogdanora jest taki, że Wielka Brytania wstępując w strukturę Unii Europejskiej dokonała znaczącej zmiany konstytucyj-

¹¹ W. Phelan, *Great Judgments of the European Court of Justice: Rethinking the Landmark Decisions of the Foundational Period*, Cambridge 2019, s. 58–83.

¹² P. Craig, G. de Búrca, *EU Law. Text, Cases, and Materials*, Oxford 2011, s. 183–186.

¹³ V. Bogdanor, *op.cit.*, s. 65.

¹⁴ N. Fox, *Ograniczenie zasady suwerenności parlamentu na tle członkostwa Zjednoczonego Królestwa w Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 3.

¹⁵ V. Bogdanor, *op.cit.*, s. 83.

nej. Jest to teza o tyle interesująca, że nie ma tutaj mowy o klasycznej zmianie klasycznie pojmowanej konstytucji. Była to bowiem zmiana dotycząca pewnych segmentów prawa i zasad prawnych na gruncie konstytucji nieskodyfikowanej. Można zatem uznać, że przez lata obecności w Unii Europejskiej, niektóre zasady konstytucyjne, w tym zasada suwerenności parlamentu została zmodyfikowana lub w niektórych przypadkach nawet wygaszona.

Jak czytamy w innym źródle: „Skutek *European Communities Act* z 1972 r. może być postrzegany jako równoznaczny z transferem (pewnej części) suwerenności Parlamentu do UE, ale ze względu na to, że ustawa ta jest, jak każde inne zarządzenie, co do zasady odwoływalna przez Parlament, ograniczenie suwerenności przez nią nałożone nie jest nieodwracalne: możemy powiedzieć, że suwerenność została raczej pożyczona, aniżeli oddana. [...] Jasne jest, że prawo UE miało [...] skutek w Wielkiej Brytanii tylko dlatego, że Parlament tak zdecydował”¹⁶.

Natomiast główna teza, jaką stawia Bogdanor, głosi że współcześnie mamy ponownie do czynienia z momentem przełomowym, w którym zmienia się konstytucja brytyjska, zasada suwerenności parlamentu wraca do łask, i jak pokazuje doświadczenie, pojawia się pytanie o zasadność skodyfikowania konstytucji celem uniknięcia nieporozumień i nieścisłości mogących mieć miejsce w przyszłości¹⁷.

V.

Sytuacja ta w sposób naturalny wiąże się z zagadnieniami stabilności politycznej. Zgodnie z tezą, którą wcześniej zaproponowaliśmy, to przypadki nie posiadające precedensów, przypadki wyjątkowe, które nie są zagospodarowane przez żadne regulacje, wymuszają wprowadzenie działań stabilizujących. Brexit wywołał właśnie taki stan czasowego braku aktualnych regulacji ustrojowych. Parlament wystąpił zatem w roli podmiotu stabilizacyjnego. Przyjrzenie się efektom tego procesu – tym już osiągniętym i tym oczekiwanym – stanowi kwestię kluczową dla osiągnięcia przez nas pożądanych wniosków.

¹⁶ A.L. Young, *Turpin & Tomkins' British Government and the Constitution*, Cambridge 2021, s. 85.

¹⁷ V. Bogdanor, *op.cit.*, s. 275.

W jednym z nowszych opracowań tematu znaleźć można pogląd, że zasada suwerenności parlamentu współcześnie stawiać musi czoła trzem głównym wyzwaniom: a) relacji z Unią Europejską; b) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka; c) radykalizmowi *common law*¹⁸. Warto w tym miejscu dopowiedzieć, że ów radykalizm przyjmuje ciekawą perspektywę, według której cała konstytucja, włączając w to zasadę suwerenności parlamentu opiera się na prawie powszechnym.

W każdym z wymienionych wyżej przypadków pojawia się kwestia stabilności politycznej. Parlament na powrót staje się głównym podmiotem działań stabilizujących i to parlament właśnie będzie miał kompetencje do tworzenia prawa i podejmowania decyzji, zwłaszcza tam, gdzie nie ma jasno uregulowanych rozwiązań, a dotychczasowe normy prawne lub społeczne nie znajdują zastosowania. Przyjrzyjmy się trzem możliwym domenom aktywności parlamentu na tej płaszczyźnie. W kolejnych sekcjach tekstu omówiona zostanie kolejno: legislatura jako podmiot stabilizujący system jako całość (VI); legislatura jako podmiot stabilizujący organy rządowe (VII); legislatura stabilizująca wspólnotę (VIII).

VI.

Jak zauważa Przemysław Lewicki omawiając sytuację prawną po Brexicie: „Przyjęcie przez Sąd Najwyższy Diceyowskiego języka suwerenności parlamentu jest niemożliwym do przecenienia aktem, który podkreślił pozycję tej konkretnej narracji w rozmowie o istocie brytyjskiej konstytucji. Judykatura oceniła, że jej zadaniem jest ochrona zwierzchności parlamentu przed działaniami rządu, które miałyby uniemożliwić wykonywanie tej zwierzchności w tak ważnej dla konstytucji sprawie jak brexit”¹⁹.

Parlament jest w tym kontekście podmiotem politycznym, którego kompetencje są utożsamiane z działaniami stabilizującymi system polityczny jako całość. Jest bowiem ogniwem między wolą wspólnoty politycznej wyrażoną w referendum, a organami rządowymi, które uczestniczą w procesach politycznych oraz przede wszystkim jest katalizatorem zmian politycz-

¹⁸ A.L. Young, *op.cit.*, s. 84–97.

¹⁹ P. Lewicki, *op.cit.*, s. 191–192.

nych, dzięki któremu system jako całość zachowuje stabilność pojmowaną jako elastyczność, czy też responsywność w stosunku do zmian przychodzących z otoczenia systemu²⁰.

Powstaje jednak pytanie, w jakiej relacji występuje Parlament w stosunku do judykatury, skoro ta decyduje pośrednio o legalność jego funkcjonowania?²¹ Czy jest to relacji nadrzędności? Otóż odpowiedzi negatywnej na to pytanie udziela sędzia Laws²². Zauważa on również, że zasada suwerenności parlamentu i zasada kontroli sądowej nie występują w opozycji do siebie, ale oba te elementy służą balansowi konstytucyjnemu, czyli stanowi stabilności politycznej²³. Legislatura bez wątplenia pełni zatem funkcję podmiotu działań stabilizujących system polityczny jako całość.

VII.

Zgodnie z założeniami konstytucjonalizmu brytyjskiego występuje również szereg mechanizmów, które regulują odpowiedzialność rządu przed Parlamentem²⁴. Ciało ustawodawcze postawione jest zatem w pozycji podmiotu decydującego o normach i wyjątkach w funkcjonowaniu organów rządowych. Te ostatnie powinny być pojmowane w szerokim sensie jako wszystkie instytucje, które wykonują władzę polityczną w ramach założonych przez legislację.

Parlament sam w sobie jako instytucja polityczna może być rozpatrywany, jako podmiot mieszczący się w kategorii organów rządowych i właśnie w świetle zasady suwerenności parlamentu widać dokładnie, że to ta instytucja jest właściwym podmiotem stabilności, bowiem stabilizuje samą siebie. Jak pokazała powyższa analiza, Parlament jest władny nawet oddelegować czasowo własną suwerenność. Ujawnia się to zwłaszcza w sytuacjach, które nie znajdują precedensu, dotyczą kwestii nieuregulowanych lub spraw pochodzących z ze-

²⁰ Ł. Perlikowski, *op.cit.*, s. 111–123.

²¹ Vide: P. Mikuli, *Sądowa ochrona uprawnień parlamentu w orzeczeniach Sądu Najwyższego Zjednoczonego Królestwa Miller I oraz Miller II*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 3.

²² J. Laws, *The Constitutional Balance*, London 2021, s. 115.

²³ *Ibidem*, s. 115–116.

²⁴ A. Domańska, M. Wrzalik, *Mechanism of Government Accountability in the United Kingdom* [w:] *Uncodified Constitutions and the Question of Political Legitimacy*, red. Ł. Perlikowski, Toruń 2022.

wnątrz systemu politycznego, jak sprawy relacji międzynarodowych (w tym zobowiązań związanych z członkostwem w uniiach i sojuszach). W tych kontrowersyjnych przypadkach, to legislatura decyduje, jakie rozwiązanie należy zaaplikować, żeby utrzymać stabilność i trwanie organów rządowych.

VIII.

Domeną, która po Brexicie będzie płaszczyzną najciekawszych dylematów polityczno-prawnych jest bez wątpienia stosunek legislatury do decydowania o prawach jednostkowych. W sytuacjach, gdy decyzje dotyczą norm społecznych, przejawiających się w uprawnieniach przysługujących jednostkom (jak na przykład prawa reprodukcyjne, socjalne, polityczne, etc.) mowa jest o stabilizowaniu wspólnoty politycznej. Jak zauważa Keith Ewing, kluczowe pytanie, po reaktywowaniu suwerenności parlamentu w ujęciu Diceyowskim brzmi: „co się stanie, gdy to Parlament, a nie egzekutywa zabierze prawa i wolności, które uprzednio wytworzył Parlament lub które zostały uznane przez prawo powszechnie?”²⁵. Kwestię tę dostrzega również V. Bogdanor, gdy twierdzi, że: „Większość pozostałych demokracji podjęła decyzję, że ich ustawodawcy nie powinni być obdarzeni tą istotną funkcją zabezpieczania praw, funkcją, którą lepiej realizują sędziowie”²⁶.

Z drugiej jednak strony pojawiają się głosy takie, jak sędziego Sumptiona, która zauważa, że: „Główną funkcją każdego systemu politycznego jest pogodzenie różnic interesów i opinii wśród obywateli. Rozwiązywanie tych różnic przez decyzje sądowe nie wnosi nic dla zrealizowania tego celu”²⁷.

Wydaje się, że ta ostatnia opinia jest uzasadniona. Ponadto, wskazuje ona na to, że Parlament jest instytucją zdecydowanie predestynowaną to podejmowania decyzji dotyczących wyjątków od norm społecznych i prawnych. Decyzje te bowiem dotyczą dokładnie tego, w jakim kierunku powinna zmierzać zmiana prawa. Za pośrednictwem prawa dotyczącego wolności indywidualnych legislatura stabilizuje wspólnotę polityczną. Najwięcej napięć będzie za-

²⁵ K. Ewing, *Brexit and Parliamentary Sovereignty*, „The Modern Law Review” 2017, vol. 80 (4), s. 725.

²⁶ V. Bogdanor, *op.cit.*, s. 266.

²⁷ J. Sumption, *Trials of the State. Law and the Decline of Politics*, London 2020, s. 88.

pewne w przyszłości występować pomiędzy zasadą suwerenności parlamentu a prawami człowieka, które w okresie dezaktywacji suwerenności parlamentu (1973–2020) znacznie się rozwinęły oraz przybrały formy zinstytucjonalizowanych systemów o zasięgu międzynarodowym.

IX.

Rekapitułując powyższe wątki nie można pominąć ograniczeń, jakie są nakładane na brytyjski parlament. Otóż istnieje przede wszystkim zbiór konwenansów, które wynikają nie tyle z samego prawa spisanego, ale z praktyki ustrojowej²⁸. Dzięki różnym konwensom i niepisanyemu regułom, parlament posiada ograniczenia w funkcjonowaniu, które zabezpieczają system polityczny przed rządami bezprawnymi. Konwencje stanowią czynnik stabilizujący ustrój, ponieważ podsuwają rozwiązania kwestii politycznych, które nie wymagają odwoływania się do prawa pisanego lub mnożenia nowych treści legislacyjnych. Są one uważane za formę etyki konstytucjonalizmu²⁹.

Tym niemniej, suwerenność parlamentu sprawia, że we wszystkich trzech domenach omówionych powyżej, instytucja ta jawi się jako podmiot działań stabilizujących. Co z tego wynika? Otóż, sytuacja ta jest dość specyficzna, bowiem parlament może wpływać na stabilność wspólnoty politycznej, systemu politycznego jako całości oraz nawet na stabilność organów rządowych, w których skład wchodzi. W tej sytuacji trudno nie odnieść wrażenia, że na zbyt wielu płaszczyznach znajduje się on ponad prawem. Brak skodyfikowanej konstytucji, która jasno wyznaczałaby ramy kompetencji władzy ustawodawczej, jest faktem, który wrażenie to niewątpliwie wzmacnia.

Postawioną na wstępie hipotezę, która głosi, że: zasada suwerenności parlamentu determinuje aktywność legislatywy na wszystkich trzech możliwych polach stabilizowania (wspólnoty, organów rządowych i systemu politycznego) należy uznać za zweryfikowaną pozytywnie. Legislatywa Wielkiej Bry-

²⁸ G. Pastuszko, *Konwenans Salisbury'ego w brytyjskim porządku konstytucyjnym*, „Studia Politologiczne” 2015, vol. 38, s. 261–277.

²⁹ C. Parau, *Core Principles of the Traditional British Constitutions* (Book Chapter) s. 13, https://www.politics.ox.ac.uk/materials/Core_Principles_of_the_British_Constitutions.pdf.

tanii, ze względu na specyfikę ustrojową oraz szczególne warunki polityczne, jakie zaistniały w wyniku Brexitu, uzyskała bezprecedensową supremację władzy politycznej. Wyposażenie jednego segmentu instytucjonalnego w nadmiar kompetencji oraz mocy decyzyjnej może prowadzić do zachwiania podstawami konstytucyjnymi ustroju. Stąd, sugestia Bogdanora dotycząca kodyfikacji konstytucji wydaje się jak najbardziej uzasadniona.

W przypadku braku regulacji funkcjonowania parlamentu, sytuacja może doprowadzić do występowania nadużyć i chaosu politycznego. Paradoksalnie rzecz ujmując, przeładowanie instytucji kompetencjami dotyczącymi stabilizacji może doprowadzić do destabilizacji ustroju. W tym kontekście konstytucja skodyfikowana jawi się jako rzecz niesłychanie potrzebna. Można w sposób uzasadniony przewidywać, że jednym z głównych skutków skodyfikowania konstytucji byłoby wzmocnienie kompetencji dotyczących stabilizowania, które przynależą władzy sądowniczej. Konstytucja bowiem ma zawierać między innymi katalog praw indywidualnych, na których straży stoi zazwyczaj judykatura. Doprowadziłoby to jednocześnie do ograniczenia kompetencji parlamentu w zakresie stabilizowania wspólnoty politycznej.

Literatura

- Bates C., Perlikowski L., *The Coercion-Extraction Cycle and the Paradox of Stability*, „Polish Political Science Review” 2022, vol. 10 (1).
- Biskup P., *Prawno-polityczna ewolucja brytyjskiej doktryny suwerenności*, Warszawa 2007.
- Bogdanor V., *Beyond Brexit. Towards a British Constitution*, London Oxford 2019.
- Craig P., de Búrca G., *EU Law. Text, Cases, and Materials*, Oxford 2011.
- Dicey A.V., *Introduction to the Study of the Law of the Constitution*, Indianapolis 1982.
- Domańska A., Wrzalik M., *Mechanism of Government Accountability in the United Kingdom [w:] Uncodified Constitutions and the Question of Political Legitimacy*, red. Ł. Perlikowski, Toruń 2022.
- Dworkin R., *A Bill of Rights for Britain*, London 1990.
- Ewing K., *Brexit and Parliamentary Sovereignty*, „The Modern Law Review” 2017, vol. 80 (4).
- Fox N., *Ograniczenie zasady suwerenności parlamentu na tle członkostwa Zjednoczonego Królestwa w Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 3.
- Goldsworthy J., *The Sovereignty of Parliament. History and Philosophy*, Oxford 2001.

- Hildreth A., Mishler W., *Legislatures and Political Stability: An Exploratory Analysis*, „The Journal of Politics” 1984, vol. 46 (1).
- Lauterpacht E., *Sovereignty – myth or reality?*, „International Affairs” 1997, vol. 37.
- Laws J., *The Constitutional Balance*, London 2021.
- Lewicki P., *Konstytucja rozproszona* [w:] *Filozofia prawa. Normy i fakty*, red. J. Hołówka, B. Dziobkowski, Warszawa 2020.
- Mikuli P., *Sądowa ochrona uprawnień parlamentu w orzeczeniach Sądu Najwyższego Zjednoczonego Królestwa Miller I oraz Miller II*, „Państwo i Prawo” 2021, z. 3.
- Parau, C., *Core Principles of the Traditional British Constitutions* (Book Chapter), https://www.politics.ox.ac.uk/materials/Core_Principles_of_the_British_Constitutions.pdf.
- Pastuszko G., *Konwenans Salisbury’ego w brytyjskim porządku konstytucyjnym*, „Studia Politologiczne” 2015, vol. 38.
- Perlikowski Ł. *How Does One Understand the Stability of Political Regimes from a Theoretical Point of View?*, „Politeja” 2019, vol. 16, nr 6 (63).
- Phelan W., *Great Judgments of the European Court of Justice: Rethinking the Landmark Decisions of the Foundational Period*, Cambridge 2019.
- Sumption J., *Trials of the State. Law and the Decline of Politics*, London 2020.
- Young A.L., *Turpin & Tomkins’ British Government and the Constitution*, Cambridge 2021.